

נשים וסרטן הריאה: נתונים חדשים, <http://www.doctors.co.il/ar/18139>

סרטן הריאות הוא אחד הגידולים האגרסיביים ביותר, הגורם השלישי לתמותה בקרב נשים בישראל. כיצד מתבצע אבחון מוקדם? האם גם נשים שהפסיקו לעשן צריכות להיות במעקב?

מאת: ד"ר מיה גיפס

סרטן הריאה הוא אחד הגידולים הסרטניים האגרסיביים ביותר. עובדת היותו אגרסיבי באה לידי ביטוי בכך ששיעור ההישרדות בקרב המאובחנים במחלה הוא בין הנמוכים, בהשוואה לגידולים סרטניים אחרים. כתוצאה מכך, סרטן הריאה מהווה גורם מוביל לתמותה מסרטן (Cancer-Related Death) אצל גברים והגורם השלישי לתמותה מסרטן בקרב נשים בארצות הברית ובישראל.

עם זאת, למרות הנתונים הקשים, סרטן הריאה הוא הגידול היחיד שבו ניתן למנוע כ-90 אחוזים מהתחלואה, על ידי מניעת חשיפה לעישון. כלומר: אילו לא היו ממציאים את הסיגריה, 90 אחוזים ממקרי סרטן הריאה בעולם היו נמנעים. מכך נובע שהפסקת חשיפה לעישון, בין אם מדובר בעישון פעיל ובין אם מדובר בעישון פסיבי, תשפיע באופן מכריע על שיעור התחלואה בסרטן ריאה.

בעשורים האחרונים חלה ירידה באחוז המעשנים באוכלוסייה בעולם המערבי. ירודה זו מוגבלת בעיקר לגברים, בעוד שעישון בקרב נשים נמצא עדיין בקו עליה.

מהי משמעות אבחון מוקדם של סרטן הריאה?

אחת הסיבות לשיעור התמותה הגבוה מסרטן ריאה, מעבר לתכונות האגרסיביות של הגידול עצמו, היא האבחון המאוחר. בשלבים הראשונים של הגידול, ברוב המקרים, אין למחלה סימפטומים ברורים. מכיוון שמדובר לרוב באנשים מעשנים, אשר סובלים ממחלות ריאה כרוניות כתוצאה מהעישון, גם אם יש סימפטומים קלים, הרי שסימפטומים אלה "ממוסכים" על ידי הסימפטומים של מחלת הריאות.

כתוצאה מכך, בזמן האבחנה, ב-75 אחוזים מהמקרים, מדובר כבר בשלב מתקדם; כלומר, בגידול שאיננו ניתן לריפוי.

קיים אחוז קטן של אנשים אשר אצלם הגידול מאובחן במקרה, בבדיקת הדמיה אשר בוצעה מסיבה אחרת. במקרים כאלה, כאשר הגידול מאובחן בשלבים מוקדמים, שיעור ההישרדות, כלומר סיכויי הריפוי, גבוה הרבה יותר.

מה הסיכוי של אדם שעישן - והפסיק לעשן - לחלות בסרטן, לעומת אדם שלא עישן בעבר?

כאמור, קיים קשר ברור בין חשיפה לעישון לבין התפתחות סרטן ריאה. לכן רצוי מאוד שלא לעשן כלל. עשן הסיגריה מכיל חומרים מסרטנים אשר גורמים לנזק בחומר הגנטי של התא, ה-DNA. נזק כזה עלול לגרום להתמרה סרטנית, אשר תבוא לידי ביטוי בהתפתחות גידול ממאיר לאחר פרק זמן קצר או ממושך.

בחלק מהתאים, הנזק בלתי הפיך. בהקשר זה, עולה השאלה של כדאיות הפסקת העישון. אצל אדם שעישן - והנזק אצלו כבר נגרם - האם יש טעם בהפסקת עישון? לשאלה זו התייחסו מספר עבודות מחקריות.

המחקר החשוב והבולט ביותר התבצע באנגליה על ידי קבוצת ביו-סטטיסטיקאים, בראשם עמד סר ריצ'רד דויל. הם עקבו במשך 50 שנה אחר הרגלי העישון ותוחלת החיים של 34 אלף רופאים בריטיים. תוצאותיו הסופיות של המחקר פורסמו ב-2004 ומסקנותיו היו כי הפסקת עישון, גם לאחר עשרות שנות עישון כבד, מבטלת תוך מספר שנים באופן מלא או חלקי את נזקי העישון, המתבטאים בקיצור תוחלת החיים. זאת, בהתאם לגיל הפסקת העישון. לכן - מאוד מומלץ להפסיק לעשן, בכל גיל.

יחד עם זאת, חשוב לזכור שמדובר בסטטיסטיקה, המתייחסת לאוכלוסיות גדולות. מאחר שמדובר בנזקים בלתי הפיכים ל-DNA, חלק מהאנשים יחלו בסרטן ריאה למרות הפסקת עישון.

האם נשים שעישנו - והפסיקו לעשן - צריכות להיות במעקב, כדי לאבחן מוקדם סרטן ריאה?

בהתחשב בסיכון לסרטן ריאה בקרב מעשנים ובסיכויי הריפוי הגבוהים, כאשר האבחון נעשה בשלבים מוקדמים, עלתה השאלה אודות בדיקת סקר לגילוי מוקדם של סרטן ריאה, בדומה לבדיקת ממוגרפיה לגילוי מוקדם של סרטן שד. מחקרים רבים, במסגרתם בוצעו צילומי חזה ובדיקות ליחה בקרב מעשנים, לא הוכיחו יעילות באבחון מוקדם של סרטן ריאה ובשיפור סיכויי ההישרדות.

כאשר השתמשו בבדיקת CT חזה, המדויקת יותר מצילום חזה, בקרב אנשים בסיכון גבוה לסרטן ריאה, נמצא כי ביצוע הבדיקה אחת לשנה, במשך שלוש שנים, הביא לירידה יחסית בת 20% בתמותה מסרטן ריאה, כתוצאה מאבחון הסרטן בשלב מוקדם.

בנוסף, קיים חשש כי מעשנים יבצעו את בדיקות ה-CT במקום להפסיק לעשן, מתוך הנחה כי האבחון המוקדם יאפשר "ביטול" נזקי העישון, מבחינת שיעור התמותה מסרטן ריאה. אפקט זה של לגיטימציה של העישון אינו נתמך על ידי נתוני המחקר, ואינו מתייחס לנזקים רבים אחרים הנגרמים בעקבות העישון.

כיום אין המלצות מוסכמות בישראל ובעולם לגבי ביצוע בדיקת ה-CT כבדיקת סקר לסרטן ריאה. הנושא נבחן בשבעה מחקרים נוספים, אשר תוצאותיהם הסופיות צפויות להתפרסם בשנים הקרובות.

מהי בדיקת CT ריאות לאבחון מוקדם של סרטן ריאה?

בדיקת ה-CT המשמשת כבדיקת סקר היא בדיקה הנעשית ללא חומר ניגוד, ברזולוציה גבוהה ובכמות קרינה נמוכה משמעותית מזו של CT חזה רגיל. הבדיקה מבוצעת במהלך מחזור נשימה אחד, שבו הנבדק עוצר את נשימתו למשך עד 25 שניות.

אם מגמת הפסקת העישון תמשיך, האם אנו עשויים לראות הפחתה משמעותית בסרטן ריאה בעוד כ-20-30 שנה אצל גברים ונשים כאחד?

קיים פער של כעשרים שנה בין ירידה בשיעור העישון, לבין ירידה מתאימה בשיעור המקרים החדשים של סרטן הריאה. מנתונים בעולם המערבי, בעיקר בארצות הברית, עולה כי הירידה בשיעור העישון בקרב האוכלוסיה הכללית נעצרה לפני מספר שנים, כך שצפוי כי גם הירידה באחוזי סרטן הריאה תיעצר לאחר שנת 2020. לעומת זאת, העליה באחוז הנשים המעשנות צפויה להוביל בעשורים הקרובים לעליה בשכיחות סרטן הריאה בקרב נשים.

ד"ר מיה גיפס היא אונקולוגית בכירה במכון האונקולוגי, המרכז הרפואי האוניברסיטאי שערי צדק, בירושלים, מנהלת פורום סרטן ריאה ב-zap doctors.